

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Immensitas proprià est magnitudo Dei virtualis in ordine ad locum, quæ
habet proprium modum infinitatis. cap. 22.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

esse nunc extra celum tanquam in re: quod verissimum est: nam supra celum non est vlla res creata, cui Deus sit intime præsens, & ratione eius habeat supra celum modum existendi in re. Non probata autem non esse supra celum aliquo modo improprie, ut in loco, quatenus habet immediatam indistantiam ad extremam superficiem coeli; ab æterno verò non propterea non erat supra celum, quia supra celum nihil erat, sed quia non erat celum, quod est terminus realis præsentiæ extrinsecæ eorum, quæ supra ipsum sunt.

Immensitas proprie est magnitudo Dei virtualis in ordine ad locum, quæ habet proprium modum infinitatis.

CAPUT XXII.

LEX dictis toto hoc tractatu facile est explicare propriam rationem immensitatis, prout est peculiare attributum Dei, & eius ab infinitate discrimen statuere. Prius tamen præmittenda est multiplex acceptio vocabuli tradita ab Alensi prima parte, quæst. 6. m. i. initio. Est verò quadruplex: aut enim consideratur immensitas ipsius esse secundum se, & hoc modo dicitur infinitas: aut in ordine ad intellectum, & appellatur incomprehensibilitas: aut in ordine ad locum, & dicitur incircumscriptio, siue incircumscribilitas: aut denique in ordine ad durationem, & dicitur æternitas. Prima duo pertinent ad librum quartum, in quo sermo erit de magnitudine, ac perfectione essentiae diuinæ, & singulorum attributorum in se ipsis, de quarto dicam tractat vltim. huius libri. Tertium est huius loci proprium, & importat perfectionem illam, qua Deus dicitur immensus, & illocabilis, quam Patres, & Doctores explicant per verbum illud, *incircumscriptum*, quamuis enim non solum ea, quæ loco, sed etiam, quæ tempore, cognitione, & siue, terminove aliquo clauduntur, circumscribi dicantur à Patribus, & Scholasticis, ut videre est apud Nazianzen. orat. 34. quæ est secunda de Theologia numero decimo octauo. Basilium Epist. 141. quæ est apologia ad Cæsarianos. Ambros. libr. primo de Spiritu Sancto, cap. 7. & libro 2. in Luc. super illud cap. 1. *Hic erit magnus*. Damascen. libr. 1. de Fide, cap. 17. Alens. 1. part. quæst. 8.

Nazianz.

Basilium.
Ambrosius.Damascen.
Alens.

m. primo & secundo, & alios, circumscriptio tamen frequentius à Patribus applicatur ad locum. Ita Athanas. orat. contra gregales Sabellij post medium, & in fine, & Epistol. ad Serapionem contra eos, qui dicunt Spiritum Sanctum esse creaturam inter medium, & finem. Clemens Alexandrin. lib. 2. Stromatum non longe ab initio. Augustin. de cognitione veræ vitæ capit. vigesimo octauo, & vigesimo nono, & l. 5. confess. cap. 2. Anastas. Synaita lib. 2. de rectis fidei Catholicæ dogmat. tom. 1. bibliothec. Patr. Anselmus in Monolog. cap. vigesimo secundo, & vigesimo tertio; & ideo incircumscriptio communiter usurpatur pro ea perfectione qua Deus adest omni loco, & à nullo continetur. Ita accipitur à Basilio homil. 16. in illa verba Ioannis 1. *In principio erat Verbum*. Cyrillo Alexandrin. libr. primo contra Iulian. post medium, & libro nono in Ioan. capit. 40. Greg. lib. 10. moral. cap. 7. & in id. Iob. 11. *Excelsior cælo est*. Isidor. libr. primo sententiarum de summo bono, capit. 2. Autore lib. de Speculo cap. 22. Alcuin. lib. secundo, de Trinitate capit. quarto. Anselm. in Profolog. capit. 13. Anastas. loco citato & alij. Hanc ipsam perfectionem communiter significant Theologi hoc nomine *Immensitas*, quo etiam in eodem sensu sæpe vtuntur Patres. Athanas. orat. contra Gregal. Sabellij post medium. August. de cognit. veræ vitæ cap. 29. Autor lib. de Speculo apud Augustin. cap. 3. Cyrill. Alexandrin. orat. de Verbi Incarnatione, quæ habetur tom. 6. Confil. Ephesin. cap. 1. Fulgent. lib. secundo ad Monim. cap. septimo. Isidor. libr. 7. Etymolog. siue origin. cap. 1. & libr. 1. sentent. de summo bono, capit. 2. §. 3. Hugo Victorin. in sum. sentent. tract. 1. cap. 4. & lib. 1. de Sacram. p. 3. cap. 17. Richard. Victorin. libr. secundo de Trinitate cap. 11. & 12. Rupertus lib. 7. in Genes. capit. 23. & alij. Est vero immensitas hoc modo considerata dispositio quedam, siue perfectio essentiae diuinæ, qua constituitur in actu primo apta, ut coexistat præsens omni loco, & rebus omnibus in loco existentibus: cum verò loca possibilia sint infinita, ad hanc aptitudinem præsupponitur etiam infinitas quedam in perfectione essentiae diuinæ, ratione cuius maneat semper extra quemuis locum maiorem, ac maiorem in infinitum, non quidem inclusa, sed nec exclusa. Et ab hac ratione excessus supra omnem magnitudinem, & locum immensitatis nomen accepit.

Athanas.

Clem. Alex.

Augustin.

Anast. Synaita.

Anselm.

Basilium.

Cyrill. Alex.

Gregorius.

Isidorus.

Alcuinus.

Anselm.

Anast. Synaita.

Athanas.

Augustin.

Cyrill. Alex.

Fulgentius.

Isidorus.

Hugo Victor.

Rich. Victor.

Rupertus.

Duo itaque considerare possumus in immen-

II.

immenſitate, ſicut in quouis alio attri-
to, nempe & propriam rationem ipſius, &
modum infinitatis: nam, ſicut ſcientia di-
uina, & eſt perfectio quædam vitalis, quæ
etiam omnia ſunt Deo conſpicua, & præ-
ſentia ſecundum eſſe intellectum, & in ſuo
genere non habet terminum, & idcirco
ſcientia diuina eſt infinita, ita etiam immen-
ſitas & eſt quantitas virtualis Dei, ratione
cuius, quantum eſt de ſe, eſt aptus coexi-
ſtere loco, & in ratione quantitatis vir-
tualis non habet terminum, & idcirco ma-
gnitudo eius virtualis eſt infinita. Quate-
nus quantitas virtualis non extendit for-
maliter Deum, quoniam hoc eſt proprium
quantitatis corporeæ: Et ideo modum
poſitum, quem immenſitas ſignificat, in
Deo nõ poſſumus aliter intelligere, quam
per aptitudinem, vt coexiſtat rebus, ac
locis creatis: quæ procedit immediate ab
immenſitate, tanquam proprio funda-
mento huius coexiſtentia. Ex hoc pro-
ueniunt duo alia discrimina eiſdem à
quantitate propria. Primum eſt quod
quantitas propria, cum diſtendat ſubſtan-
tiam, cui ineſt, per partes, eſt radix exiſ-
tentia circumſcriptiua, & commensura-
bilis loco ſecundum partes: immenſitas
vero nequaquam, ſed ita Deitatem af-
ficcit, vt ſit tota in toto, & tota in qualibet
parte loci: alterum eſt quoniam quanti-
tas propria ratione partium materialium,
quibus diſtendit corpus, eſt in cauſa, vt il-
lud naturaliter eſſe nequeat intime præſens
alteri corpori: magnitudo vero virtualis
Dei, quia eiſmodi partes non habet, ne-
quaquam impedit intimam Dei præſen-
tiam ad res omnes. Denique omnis quan-
titas propria certis terminis circumſcribi-
tur, & proinde eſt finita: magnitudo ve-
ro Dei virtualis caret meſura, ac termi-
no, & proinde eſt infinita. Sed quæret ali-
quis, an, ſi foret ſubſtantia quanta ſimpli-
citer infinita verſus omnem differentiam
loci, haberet veram rationem immenſita-
tis, ſiquidem careret omni meſura, tam
circumſcriptiua, quam definitiua. Re-
ſpondendum eſt negatiue: quoniam vera
immenſitas excludit omnem commensu-
rationem tam actuale, quam potentia-
lem: corpus vero illud infinitum tamen
ſecundum ſe totum non poſſet meſurari,
partes tamen poſſent commensurari alteri
corpori circumpoſito. Immenſitas itaque
primo excludit extensionem, & commensu-
rationem partium ad corpus, vel locum: de-
inde verò terminationem totius, & incluſio-
nem in loco. Ex priore conditione habet,
vt ſubſtantia immenſa ſit tota ſimul in quo-

vis loco, imò & in qualibet eius parte, &
conſequenter ſit intra locum: ex poſterio-
re verò poſtulat, vt nullo loco includa-
tur: atque adeo ſit extra omnem locum.

Explicato discrimine magnitudinis
diuinæ virtualis à magnitudine propria
corporis, opus eſt ſtatuerè diſcrimen inter
illam, & magnitudinem virtualem crea-
turæ ſpiritalis: nam hæc conuenit cum
diuina in eo, quod vtraque caret partibus,
& commensuratione ad locum, & eius
partes: & vtraque poteſt eſſe intime præ-
ſens rebus corporeis. Dicit aliquis diſcri-
men conſiſtere in eo, quod magnitudo di-
uina non impedit præſentiam intimam, &
illapſum Dei in alias ſubſtantias ſpiritu-
ales, Angelica verò maxime, quoniam nul-
la creatura ſpiritalis poteſt eſſe intime
præſens alteri. Hoc quidem diſcrimen
verum eſt: ſed non fundatur in ipſa ratio-
ne immenſitatis diuinæ, quatenus præciſe
concepitur ſub ratione magnitudinis vir-
tualis, ſed in ſumma ſimplicitate, & actua-
litate diuini eſſe, cui cætera comparata ſunt
quodammodo materialia: quod indicat
Gregor. 1.2. moral. cap. 8. ſuper illa verba,
egreſſusque eſt Satan à facie Domini: Cum
enim dixiſſet Deum eſſe exteriorem rebus
per magnitudinem, ſubdit eſſe interiorem
per ſubtilitatem. Et idcirco, ſicut crea-
turæ ſpirituales ſunt intime præſens cor-
poralibus: ita Deus illabitur ſpiritalibus,
& ſicut creaturæ corporeæ non poſſunt eſ-
ſe mutuo præſens intime, ita ſpirituales
nequeunt inuicem aliæ aliis illabi. Re-
ſpondebit alius differentiam eſſe, quo-
niam magnitudo virtualis creaturæ eſt fi-
nita, & ideo locus Angeli eſt definitiuus:
diuina verò eſt infinita, nec ullis terminis
circumſcribitur: & propterea locus Dei
non eſt definitiuus. Verum neque hoc
diſcrimen videtur attingere id, quo per
ſe primo diſtinguitur magnitudo virtua-
lis Dei à magnitudine creaturæ ſpiritu-
alis: nam differunt per ſe primo, & eſſen-
tialiter propriis rationibus intrinſecis,
at verò diſcrimen penes finitudinem, vel
infinitudinem non eſt ſecundum ratio-
nes formales intrinſecas: nam finitudo,
vel infinitudo ſunt modi magnitudinis,
quæ proinde ſecundum propriam ra-
tionem formalem poteſt concipi ſine
illis.

Vt planè conſtet diſcrimen magni-
tudinis virtualis Dei à magnitudine virtuali
creaturæ ſpiritalis, oportet explicare,
quomodo ſe habeat infinitas ad ipſam,
& vtrum ſint idem prorsus: & ſi diſtin-
guuntur, vtra ſit prior altera, vel modus

III.

IV.

Aristotel.

ipſius: Et quidem non diſtingui, probatur primo, quoniam infinitas, & immenſitas ex æquo pertinent ad quantitatem: nam ratio menſuræ pertinet ad quantitatem, ut docet Ariſtoteles libr. 10. Met. c. 2. quemadmodum etiam ratio finis, ac termini: negatio vero & forma negata pertinent ad idem genus, ob quam cauſam dixit Philoſophus libr. 3. Phyiſic. text. 24. proprium eſſe quantitatis ut ſit finita, vel infinita: in ſingulis autem rebus non eſt niſi vna quantitas: ergo etiam in Deo non erit duplex ratio quantitatis virtualis, ſcilicet immenſitas, & infinitas. Secundo aut infinitas, & immenſitas ſumuntur materialiter pro re, ſive modo ſubſtrato negationi termini, ac menſuræ, aut formaliter pro ipſis negationibus: ſumptæ præciſo pro negationibus non conſtituunt attributa diuerſa, non enim inferunt diuerſas perfectiones, ſed in eadem prorsus fundantur, quæcunque enim perfectio concipitur ſub negatione finis, concipi etiam poteſt ſub negatione menſuræ: ſi vero accipiantur materialiter eſt tantum vnus modus adæquatus magnitudinis diuinæ, qui in adæquate cernitur in ſingulis perfectionibus: atque adeo immenſitas, & infinitas in ordine ad locum ſunt idem prorsus.

V.

Infinitas diuina eſt modus quidam adæquate efficiens eſſentiam diuinam: quæ, quia eſt omnis perfectio ſimpliciter, eſt etiam infinita ſimpliciter: ſingulas autem perfectiones attributales formaliter loquendo ſolum afficit in adæquate; hoc eſt ſecundum proprias rationes ipſarum, ut verbi gratia cum dicimus: *Sapientia diuina eſt infinita*, formaliter ſolum designatur infinitas ſapientie, licet realiter cum eſſentia & aliis perfectionibus ſit etiam infinita ſimpliciter. Et ideo attributum infinitatis aut comparari poteſt cum reliquis attributis ſecundum proprias rationes formales ipſorum, aut ſecundum infinitatem ſingulorum. Exempli cauſa infinitas, aut comparatur cum ſapientia diuina, aut cum infinitudine ſapientie: eodemque modo infinitas Dei ſimpliciter aut conferri poteſt cum ratione magnitudinis virtualis Dei, quatenus eſt quædam diſpoſitio eſſentiæ diuinæ, ſub qua eſt, & concipitur à nobis apta correfpondere loco, aut cum propria infinitate ipſius: ſi cum hac comparatur immenſitas, ſive infinitas ſecundum quantitatem virtualem in ordine ad locum reſpectu infinitatis ſimpliciter, & absolute ſumptæ, habet rationem partis virtualis, ex qua ſimul cum

aliis integratur vna totalis ratio infinitatis: neque præſens quæſtio circa hanc verſatur, ſed ſolum eſt difficultas quomodo ſe habeat magnitudo virtualis Dei in ordine ad locum comparata propriæ infinitati, aut etiam infinitati ſimpliciter.

His poſitis dicendum eſt magnitudinem non eſſe ipſam infinitatem Dei, ſed comparari ad illam tanquam ad modum ſuum, ad ſuam quidem adæquare: ad infinitatem vero ſimpliciter in adæquate. Hæc ſupponitur ab Autore libr. de Speculo apud Auguſtinum tom. 9. capit. 23. vbi appellat immenſitatem incircumſcriptæ magnitudinis diuinæ, quaſi alia ſit ratio formalis magnitudinis, alia immenſitatis: ſupponitur etiã à Patribus, & Doctõribus, quatenus non recurrunt ad infinitatem, tanquam ad rationem, cur Deus ſit in loco, ſed cur ſit vbique, & non circumſcribatur loco, ita Athanaſ. contra Gregales Sabellij, Baſil. homil. 16. in verba illa Ioan. Baptiſtæ. *In principio erat Verbum*: Chryſoſt. in verba illa Pſalm. 9. *Pſallite Domino, qui habitat in Sion*. Hilarius libr. 1. de Trinitate non longè à principio: & Cyrill. Alexandr. lib. nono in Ioan. capit. quadrageſimo. Ex quo doctõrum placito perſpicue probatur aſſertio. Nam, ſi præſcindendo ab infinitate, concipere poſſumus Deum eſſe in loco, infinitas non eſt idem omnino re, ac ratione cum immenſitate: ſi enim eſſet, non poſſet concipi effectus proprius vnus præſcindendo à ratione alterius. Si ergo ideo Deus eſt in loco, quia habet magnitudinem virtualem, ideo autem eſt aptus eſſe in locis omnibus, quia eſt infinitus diuerſa eſt ratio formalis magnitudinis, & infinitatis diuinæ. Et confirmatur, quoniam propria comparatio magnitudinis ſumitur in ordine ad locum in ſe, comparatio vero ad ea, quæ accedit in loco, fundatur in ratione aliqua ſuperaddita magnitudini ipſi: magnitudo autem, vel paruitas non ſunt de ratione loci, ſed ipſi accidunt: ergo etiam eadem ſecundum quæ quantitas locati comparatur ad paruitatem, vel magnitudinẽ loci, non ſunt per ſe de ratione ipſius quantitatis: infinitudo autem pertinet ad magnitudinem, prout opponitur finitudini, aut paruitati, & ſecundum eam comparatur quantum cum infinitudine loci: ergo per ſe loquendo non eſt de intrinſeca, & formalis ratione magnitudinis virtualis. Secundo ita ſe habet infinitas magnitudinis virtualis ad ipſam, ut infinitas ſapientie ad ſapientiam, infinitas potentie ad potentiam: in his vero infinitas eſt aliquid poſterioris

VI.

Auguſtin.

Athanaſ.

Baptiſtæ.

Chryſoſt.

Hilarius.

Cyrill. Alex.

VI.

poſterius perfectionibus, quarum eſt infinitas: ergo eſt etiam poſterior magnitudine virtuali: & conſequenter id, quod eſſentia diuina per ſe primo eſt apta co-exiſtere rebus, ac locis, non eſt infinitas. Ex his etiam probatur infinitatem eſſe modum virtute diſtinctum à magnitudine diuina, illi tamen neceſſario annexum: nam magnitudo omnis comparata loco, vel habet certum, & finitum locum, cui adæquate reſpondeat, vel reſpicit omnem locum abſque vilo termino: & ita finitas, vel infinitas eſt modus magnitudinis etiam in ordine ad locum: immenſitas autem ad nullum certum locum determinatur: ideoque vendicat rationē infinitatis, tanquam modum intrinſecum, ex quo intelligitur incircuſcripta, & illimitata. Dictum eſt autem comparari ad ſuam infinitatem adæquate, quoniam infinitas extenſiua in ordine ad locum per ſe primo conuenit immenſitati, ratione vero eius alijs attributis: ad infinitatem vero ſimpliciter inadæquate, quoniam ſecundum ſuam rationem formalem, nō participat illam ex toto, tunc enim eſſet etiam formaliter ſapientia, ac iuſtitia, quod eſt falſum: eatenus autem comparatur ad illam, quatenus vendicat proprium modum infinitudinis extenſiue in ordine ad locum, qui eſt pars virtualis infinitudinis ſimpliciter.

VII.

Ad primum argumentum, quod militat aduerſus hanc conſuſionem, reſpondetur immenſitatem ipſam, ſiue vim co-exiſtendi præſentialiter rebus, ac locis habere rationem quantitatis metaphoricæ, ſiue virtualis in Deo: at vero infinitatem non eſſe quantitatem virtualem, ſed modum ipſius: quemadmodum eſt reſpectu propriæ quantitatis: vt paulò ante explicauimus. Non eſt autem abſurdum, ſicut in rebus creatis eſt propria quantitas, & modus ipſius: ita dari in diuinis abſque diſtinctione actuali, ſed ſolum ſub virtuali. Quin vero id, quod in eodem argumento ſupponitur, nimirum non eſſe in eodem ſubiecto, niſi vnā rationem quantitatis, ſolum eſt verum de quantitate propria, & formali: nam metaphorica poteſt eſſe multiplex, quoniam multiplicatur pro multitudine formarum, quibus conuenit, quas non repugnat eſſe plures in eodem ſubiecto: vt patet ſi idem homo ſit inſignis Philoſophus, mathematicus, ac Theologus: nam, ſicut habet plures ſcientias, ita plures magnitudines metaphoricæ, alia eſt enim magnitudo Philoſophiæ, alia Theologiæ vt per ſe patet. In Deo vero eſt ſimpliciter vnā

magnitudo realis, qua amplectitur omnem perfectionem: verum, ſicut formæ, ſiue perfectiones ſimpliciter ſunt plures ſecundum rationem, & diſtinctionem virtualem, ita magnitudo metaphorica ſingularum diſtinguitur virtute à magnitudine reliquarum.

Pro ſolutione ſecundi obſeruandum eſt, quamuis omnis perfectio diuina ſit infinita, tamen quædam ſignificari nōminibus importantibus ſimul ipſam infinitatem, vt omnipotentia, & immenſitas, quædam vero minimè, vt voluntas diuina, ſapientia diuina. In his autem, quarum nomina important ſimul ipſam infinitatem, non minus cernitur ratio quædam poſitiua diſtincta ſecundum rationem ab infinitate, quam in alijs, vt patet in omnipotentia, quæ habet veram rationem potentiæ effectiue diſtinctam formaliter à modo infinitatis: hoc etiam modo immenſitas, quamuis ex propria ſignificatione importet ſimul modum infinitatis, tamen ipſa habet propriam rationem formalem diſtinctam à reliquis, cuius modus eſt infinitas in ratione magnitudinis virtualis. Hoc poſito reſpondetur eſſe diſcrimen inter infinitatem, & immenſitatem, quatenus accipitur pro magnitudine virtuali Dei in ordine ad locum: nam infinitas non dicit propriam rationem attributalem præciſam à reliquis, ſed modum omnium: immenſitas vero dicit propriam rationem, vt explicatum eſt: atque adeò nomine immenſitatis tria poſſumus concipere, negationem menſuræ, modum infinitudinis, & propriam rationem formalem magnitudinis. Et quamuis quoad duo priora non differat ab infinitate ſimpliciter, niſi quaſi ratio inadæquata, ab adæquata, tamen ratione tertij differat à propria infinitate, tanquam propria, & peculiaris ratio formalis à ſuo modo.

VIII.

Ex dictis etiam colligitur magnitudinem virtualem Dei eſſe noſtro modo intelligendi priorem infinitate, & quaſi fundamentum ipſius. Ratio eſt quoniam res omnis, & perfectio abſoluta eſt prior modo ipſius: infinitas autem, vt ex inſtituto oſtendam lib. 4. eſt modus quidam virtualis quantitatis diuinæ metaphoricæ: Nam, ſicut quantitas formalis ſecundum ſe eſt entitas abſoluta abſtrahens à finito, vel infinito, prior vtroque, & quaſi fundamentum vtriuſque, propter quod dixit Philoſophus lib. 3. Phytic. t. 24. finitum, vel infinitum eſſe proprietatem quantitatis, ita etiam ſe habet quantitas virtualis ad rationem finiti, vel infiniti.

IX.

Rrrr 4

Ex quo

Ex quo provenit, ut quamvis re ipsa quantitas omnis sit finita, vel infinita, ipsius tamen ratio non consistat in modo finitatis, vel infinitatis: si enim per impossibile fingatur transire de vno ad alterum, adhuc retinebit propriam rationem formalem. Quod intelligi debet, quando ex propria ratione formali non vendicat necessario vel infinitudinem, vel præscriptum terminum finitudinis: si enim definita magnitudo virtualis perfectionis essentialis naturæ humanæ varietur, iam non erit eadem natura, vel quantitas metaphorica secundum speciem, quoniam præscripta finitudo est eius proprietates, quæ dissipata consequenter dissolvitur ratio ipsa magnitudinis essentialis: Et quoniam magnitudo diuina in ordine ad locum ex sua ratione quasi specifica vendicat infinitudinem, hac negata censetur etiam negari magnitudo ipsa virtualis in ordine ad locum.

X.

His præmissis facile respondetur ad difficultatem, cuius occasione hæc dicta sunt. Nam, quamvis magnitudo virtualis Dei in ordine ad locum secundum suam propriam rationem formalem intrinsecam præscindendo ab infinitate distinguatur à magnitudine virtuali Angeli in ordine ad locum, tamen quia nos latent veræ, ac propriæ rationes quidditativæ perfectionum diuinarum, solemus eas explicare per proprietates nobis notas: Et quia inter attributa quantitatis numeratur à Philosopho, ut sit finita, vel infinita, merito diuinam discernimus à creata, quod hæc sit finita, illa infinita, quod non solum in immensitate, sed in æternitate vsu venit, quæ Doctores omnes post Boët. distinguunt à durationibus creatis, eo quod sit suapte natura postelsio vitæ interminabilis, quod non conuenit durationibus creatis. Ut ergo, quæ toto hoc tractatu dicta sunt, in summam redigamus, immensitas diuina sic describi potest, est magnitudo virtualis Dei, quæ suapte natura est aptus secundum se totum intime, & extime præsens esse rebus omnibus, ac locis in infinitum multiplicabilibus. Quas omnes proprietates diuinæ immensitati conuenire fuisse probatum est in superioribus.

TRACTATUS DECIMVS, DE AETER- NITATE DEI.

AETERNITAS est modus quidam vnitatis, & identitatis diuinæ, ut indicat Dion. *Magn. Dion. cap. 9. de diuinis nominibus.* Idem vero, inquit, *super substantialiter æternum est inuertibile, in se ipso manens semper secundum eadem, & eodem se habens modo:* quod etiam constat ex Psalm. *Psalm. 101. 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient:* quasi ipsa vitæ diuinæ perpetuitas sit quidam modus identitatis. Anni enim Dei ut notat Augustinus, & Beda in id eiusdem Psalm. *Vsq. in generationem, & generat. Beda.* tionem anni tui: itaque anni, siue ætas Dei, ut vocat Anselmus in Monolog. cap. 22. & *Anselm. 24. non deficient, quia æternitas sibi ipsi non est dissimilis, sed simpliciter eadem, & indiuisibilis: quæ ratione etiam indiuisibilitatis est modus vnitatis: ut enim ait Hugo *Hugo Victor. de S. Victor. de sacramentis fidei lib. 1. p. 3. cap. 31. In vnitatem agnoscimus æternitatem:* Et S. Thom. in 1. d. 8. q. 2. art. 1. ad 1. æternitatem vocat vnitatem, sicut è contrario tempus propter successione diuisibilitatē habet rationem multitudinis, & propterea diffinitur à Philosopho lib. 4. Physic. cap. *Aristot. 11. t. 100. Numerus motus secundum prius, ac posterius: est vero tanta inter immutabilitatem, æternitatem quæ affinitas, ut non nunquam vna pro altera accipitur. Vnde est illud August. lib. de natura boni aduersus *Augustinus. Manichæos capit. 39. Illa autem vera est æternitas, quæ est vera immortalitas, hæc est illa summa incommutabilitas, quam solus Deus habet: Et paulo post, cuius solius immortalitas ipsa est vera æternitas. & libro quarto, de Trinitate capit. decimo octauo, In quantum, inquit, mutabiles sumus, in tantum ab æternitate distamus. & infra, Vera autem immortalitas, vera incorruptibilitas, vera incommutabilitas ipsa est æternitas: nam, cum æternum sit, quod principio, ac fine caret, idem est dicere æternum, ac id, quod semper eodem modo se habet, siue quod immutabile est. Verum ratione distinguuntur: ideoque ipsi quoque Patres frequenter Deo tribuunt immutabilitatem simul, atque æternitatem, quasi duo inter se distincta: imò Doctores, quos referam capit. primo, numero 8. ex incommutabilitate æternitatem probant, quæ probatio esset inepta, nisi inter utramque esset aliqua distinctio secundum rationem***